

Teprve nyní by tudíž nastala situace předpokládaná § 68 odst. 1 písm. a) zák. o rod. a § 181 odst. 2 o. s. ř.⁴⁾

Další řízení by proto probíhalo již bez účasti tohoto rodiče (probíhalo by ovšem za účasti opatrovníka). V důsledku toho by již rodič neměl oprávněný prostředek proti rozhodnutí o osvojení.

Proti tomuto řešení lze ovšem namítat, že se jím porušuje princip anonymity. Učiníme-li jedním z požadavků také možnost respektování nedotknutelnosti tohoto principu, jakožto nezbytné složky tvořící zájem dítěte (tak, jak to bylo chápáno až doposud — srov. ostatně celou právní konstrukci § 181 o. s. ř.), jde nepochybně o nedostatek tohoto čtvrtého způsobu řešení.⁵⁾

Při širším uvažování, jaké bylo v tomto článku zvoleno, je však pro úplnost možno a nutno zamyslet se i nad tím, zda dosavadní vyhraněné pojetí principu anonymity není přeceňováno a zda právě v důsledku takto chápané nedotknutelnosti tohoto principu nebyly podceněny některé jiné důležité zásady, o kterých byla řeč shora. V této souvislosti nelze neupozornit i na to, že nedotknutelnost principu anonymity může být — i přes pečlivý a úzkostlivý postup soudu sledující utajení věci — celkem lehce zvrácena a stát se pomyslnou v důsledku celé řady nahodilých a nevypočítatelných okolností (srov. např. veřejnost soudního jednání, spisovou manipulaci atp., lidskou netaktnost, event. bezohlednost či přímo záměr; ostatně bude-li rodič rozhodnut dozvědět se o osudu svého dítěte, lze patrně stěží vytvořit takový systém překážek, které by mu v tom mohly plně zabránit). I k tomu bude třeba přihlížet při event. uvažování *de lege ferenda*.

VI. Z hořejšího přehledu je patrné, že žádné z uvedených řešení, o kterých jsem tu uvažoval jako o řešeních přicházejících v úvahu *de lege lata*, není prosto nedostatků. To je také důvodem, proč jsem se osobně nepřiklonil k žádnému z uváděných řešení *de lege lata* jako plně uspokojivému. To však považuji v článku teoretického charakteru nejen za možné, nýbrž za určitých okolností dokonce za nutné.

Domnívám se však, že i takovéto stanovisko, které nevidí plně uspokojivé právní řešení *de lege lata*, a které tudíž vlastně svým zaměřením ústí v požadavek nezbytnosti řešení zkoumané problematiky *de lege ferenda*, lze — jsou-li k tomuto řešení zároveň naznačeny i základní přístupové cesty. — považovat za závěr.

⁴⁾ Z toho, co bylo uvedeno, se ovšem podává, že lhůta jednoletého nezájmu rodiče by musila být splněna nejpozději do doby tohoto uvažovaného rozhodnutí.

⁵⁾ Při tomto způsobu řešení není také zcela jasno, jak by bylo postupováno v případech tzv. generálně daného souhlasu k osvojení předem. I to je dnes totiž případ, na který dopadá režim § 181 odst. 2 o. s. ř.

Uznání a výkon

CIZÍCH ROZHODNUTÍ V ČSSR

Dr. MILAN ČERNOHUBÝ

Uznání a výkon cizích rozhodnutí jsou sice považovány za součást mezinárodní právní pomoci, státy však vesměs jeví značnou neochotu přiznat na svém území účinnost rozhodnutí cizího orgánu.¹⁾ Stupeň této neochoty — obvykle pramenící z obav, aby cizí rozhodnutí neodporovalo základním zásadám národního práva (*ordre public*) — je různý nejen podle toho, zda jde o pouhé uznání nebo také přímo o výkon cizího rozhodnutí, ale i podle zásadního přístupu toho kterého právního řádu, počínaje zásadním odíráním účinnosti cizích rozhodnutí až po uznávání těchto rozhodnutí *ex lege*, jak tomu často bývá v mezinárodních smlouvách o právní pomoci.

Příkladem států, které soudním rozhodnutím nepřiznávají účinnost, jsou Afganistán, Dánsko, Finsko, Holandsko, Iran, Jemen, Liberia, Lichtenstein, Norsko, Švédsko a některé švýcarské kantony. V těchto státech je třeba před žádostí o výkon rozhodnutí podat žalobu, i když s možností použití cizího rozhodnutí jako listinného důkazu. V jiných státech je nutnost nového soudního rozhodnutí omezena na formu rozsudku přejímajícího cizí rozhodnutí (*actio iudicati* s namnoze zjednodušenými procesními požadavky. Tak je tomu např. v Egyptě, Francii, Hondurasu, Iraku, Itálii, Japonsku, Chile, Kolumbii, Kubě, Maroku, Mexiku, Panamě, Rakousku, Uruguayi, Venezuele a některých švýcarských kantonech. Jedná se o státy, které v rámci tohoto řízení o exequatur po vzoru francouzském (čl. 574 Code Civile), příp. o tzv. delibaci po vzoru italském (čl. 941 italského občanského zákoníku) připouští námítky svědčící jistému minimu procesní jistoty (např. prákaz obelání, příslušnost, právní moc, soulad s veřejným pořádkem, vzájemnost). Některé státy dokonce oprostují řízení od námitek tak závažných jako je vzájemnost (např. Argentina, Brazílie, Kostarika, Ecuador, Paraguay, Portugalsko, Salvador, některé švýcarské kantony).²⁾

ČSSR patří mezi státy s principem exequatur, což znamená, že cizí rozhodnutí může být na československém státním území soudně vykonáno jen na základě povolení příslušného československého soudu.

Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí (v tomto článku není řešena problematika výkonu cizích rozhodčích výroků československými soudy podle unifikovaných pravidel) v ČSSR není upraveno jednotně, protože vesměs spočívá na celé řadě mezinárodněprávních dokumentů. Ve vztahu k některým státům platí úprava sjednaná dvoustrannými mezinárodními smlouvami, ve vztahu k jiným státům úprava založená na mnohostranných mezinárodních smlouvách, jichž je ČSSR členem a ve zbývajících případech budou použity předpisy zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, který je ve vztahu k mezinárodním smlouvám potud podpůrný, že se uplatní jedině v případech, kdy

¹⁾ V literatuře se někdy mluví o tzv. „jurisdikční zárlivosti“, kterou národní soudce stihá cizí soudní rozhodnutí, které by mělo být vykonáno na jeho státním území (např. Lásló Reczei: Mezinárodní právo soukromé, Akademiai Kiadó, Budapešť 1960, str. 452).

²⁾ Příkladný výpočet států z hlediska formy exequatur, příp. delibace, převzaté ze Schwitzer „Handbuch des Internationalen Privatrechts“, II, Basilej 1950, str. 762.

1. vůbec nebyla sjednána mezinárodní smlouva, kterou je ČSSR vázána, nebo
2. kdy sice taková smlouva existuje, ale na úpravu té které právní otázky nepamatuje.

A. Vícestranné mezinárodní úmluvy

S účinností od 11. srpna 1966 je ČSSR členem Haagské Úmluvy o civilním řízení z 5. března 1954 (Úmluva byla uveřejněna vyhláškou ministerstva zahraničních věcí č. 72/1966 Sb.), která v části II. upravuje otázky spojené s jistotou za náklady sporu. Podle článku 17 Úmluvy platí zásada, podle níž příslušníkům některého ze smluvních států majícím bydliště v jednom z těchto států, kteří budou vystupovat jako žalobci nebo intervenienti před soudy jiného z těchto států, nemůže být uložena žalobní jistota ani depositum jakkoliv označené buď proto, že jsou cizinci, anebo že nemají bydliště nebo sídlo v tuzemsku. Přijetí této zásady však s sebou na druhé straně nutně přineslo zjednodušení postupu při vymáhání útratových pohledávek, pro něž se stanoví bezplatná vykonatelnost (článek 18 odst. 1, 2 Úmluvy). To znamená, že rozhodnutí o nákladech řízení bude ve druhém státě bezplatně uznáno za vykonatelné, aniž by tím ovšem byla dotčena poplatková povinnost ve vlastním vykonávacím řízení. Proto orgán příslušný rozhodnout o žádosti týkající se prohlášení rozhodnutí za vykonatelné se omezí na zjištění, zda

1. podle zákona země, kde odsouzení bylo vyhlášeno, splňuje vyhotovení rozsudku podmínky potřebné pro jeho pravost,
2. podle téhož zákona nabylo rozhodnutí právní moci, přičemž tuto podmínku lze prokázat buď předložením řádně ověřených listin nebo prohlášením příslušného orgánu dožadujícího státu o tom, že rozhodnutí nabylo právní moci,
3. výrok rozhodnutí je sepsán buď v jazyku dožadovaného orgánu, nebo v jazyku smluveném mezi oběma zúčastněnými státy, nebo zda je opatřen překladem pořízeným v některém z těchto jazyků, ověřeným — není-li jiné úmluvy — diplomatickým nebo konzulárním zástupcem dožadujícího státu nebo přísežným tlumočnickem státu dožadovaného.

Rozhodnutí se prohlašuje za vykonatelné bez slyšení stran (článek 19 odst. 1 Úmluvy), přičemž bude třeba použít formy předepsané procesními předpisy státu, jehož orgán o vykonatelnosti rozhoduje. Proto československé soudy nebudou vykonatelnost rozhodnutí cizího soudu vyslovovat zvláštním výrokem, nýbrž po přezkoumání podmínek z hlediska článku 19 Úmluvy nařídí vlastní výkon rozhodnutí (§ 65, 66 zák. č. 97/1963 Sb.). Požádá-li o to strana, odhadnou také výši nákladů. Místní příslušnost exekučního soudu se bude řídit předpisy občanského soudního řádu a bude proto závislá na způsobu, jímž bude výkon rozhodnutí veden (§ 252 o. s. ř.).³⁾

Ke dni přístupu ČSSR byla Úmluva s mezinárodní účinností podepsána těmito státy: Dánsko, Finsko, Francie, Holandsko, Itálie, Jugoslávie, Lucembursko, Německá spolková republika, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Španělsko, Švédsko a Švýcarsko. Úmluva má ovšem jen podpůrnou platnost potud, že se uplatní jedině při nedostatku zvláštní smlouvy o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních. To znamená, že Úmluva platí v poměru Československa k Dánsku, Finsku, Holandsku, Lucembursku, Německé spolkové republice, Norsku a Švédsku.

³⁾ V praxi bude jistě nejčastější výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, kdy místně příslušným bude obecný soud povinného ve smyslu § 85, 86 o. s. ř.

Úmluva o vymáhání výživného v cizině, uzavřená v New Yorku dne 20. června 1956 (Úmluva byla uveřejněna vyhláškou ministerstva zahraničních věcí č. 33/1959 Sb.), na výkon rozsudků o výživném nedopadá. Tato oblast je samostatně upravena Úmluvou ze dne 15. dubna 1958 o vzájemném uznávání rozsudků o výživném, k níž však ČSSR dosud nepřistoupila.

B. Dvoustranné mezinárodní smlouvy

Výkon cizích rozhodnutí je upraven dvoustrannými mezinárodními smlouvami ve vztahu Československa k následujícím státům:

Albánii (články 40—47 Smlouvy o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních č. 97/1960 Sb.), Belgií (článek 6 Dohody o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních č. 78/1928 Sb. — vztahuje se jen na náklady útraty), Bulharsku (články 49—56 Smlouvy o právní pomoci ve věcech občanských a trestních č. 57/1954 Sb. a body 2 a 3 vyhlášky č. 43/1963 Sb., o výměně nót mezi velvyslanectvím ČSSR v Sofii a ministerstvem zahraničních věcí BLR o ujednání o provádění Smlouvy o právní pomoci ve věcech občanských a trestních), Itálii (Úmluva o vykonatelnosti rozsudků ve věcech občanských a obchodních č. 127/1926 Sb. a č. 172/1948 Sb.), Jugoslávii (články 50—60 Smlouvy o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních č. 91/1962 Sb.), Německé demokratické republice (články 49—57 Smlouvy o právních stycích v občanských, rodinných a trestních věcech se Závěrečným protokolem č. 38/1957 Sb.), Polsku (články 43—57 Smlouvy o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních č. 66/1962 Sb.), Portugalsku (Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí č. 23/1931 Sb.), Rumunsku (články 45—56 Smlouvy o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních č. 31/1959 Sb.), Řecku (Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí č. 41/1929 Sb.), Sovětskému svazu (články 46—52 Smlouvy o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních č. 29/1958 Sb.), Španělsku (Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí č. 19/1931 Sb.), Švýcarsku (Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí č. 19/1931 Sb.) a Turecku (článek 3, 4 Úmluvy o vzájemných stycích v soudních věcech občanských a obchodních — vztahuje se jen na útratové výroky).

Ve starších smlouvách o právní pomoci, uzavřených Československou republikou v období mezi první a druhou světovou válkou, není úprava vzájemného uznání a výkonu rozhodnutí obvykle obsažena.⁴⁾ Z téhož období však pochází několik dvoustranných mezinárodních smluv, v nichž je souhrnně upravena právě jen tato problematika. Naproti tomu v moderních smlouvách, sjednaných se socialistickými partnery vesměs v období posledních deseti let, nejsou již otázky uznání a výkonu rozhodnutí upraveny samostatně, nýbrž tvoří součást širší problematiky právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních.

I.

Do první skupiny patří smlouvy uzavřené s Itálií, Portugalskem, Řeckem, Španělskem a Švýcarskem. Všechny tyto smlouvy se vztahují na vzájemné uznání a výkon rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, přičemž ob-

⁴⁾ Výjimkou je Dohoda o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních č. 78/1928 Sb. s Belgií (článek 6) a Úmluva o vzájemných stycích v soudních věcech občanských a obchodních č. 75/1933 Sb. s Tureckem (články 3, 4), které se týkají vykonatelnosti útratových výroků. Článek 6 Úmluvy s Belgií je však v současné době již obsolentní, protože navazuje na článek 18 Haagské procesní úmluvy, která ve vztazích mezi většinou původních členů byla nahrazena novou Úmluvou z 5. března 1954.

čanskými věcmi je v oblasti československého práva třeba rozumět věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a družstevních vztahů, pokud o nich přísluší rozhodovat soudům a nikoli jiným orgánům (§ 7 odst. 1 o. s. ř.). Dále sem budou patřit i jiné věci, které podle výslovného zákonného předpisu projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení (§ 7 odst. 2 o. s. ř.). Konečně sem bude třeba zahrnout také rozhodnutí státních notářství vydaná ve věcech dědických, umořování listin, registrace právních úkonů, úschov a notářských poplatků (§ 2 odst. 1 notářského řádu č. 95/1963 Sb.).

Všechny tyto smlouvy jsou vybudovány na principu exequatur a rozlišují mezi uznáním rozhodnutí a výkonem rozhodnutí. K tomu, aby rozhodnutí vydaná na území jedné smluvní strany mohla být uznána na území druhé smluvní strany, se vyžaduje, aby vyhovovala určitým podmínkám. Z těchto podmínek jsou do smluv nejobvykleji pojaty:

1. že předpisy o tzv. mezinárodní soudní příslušnosti⁵⁾ nevyklučují příslušnost státu, který vydal exekuční titul,
2. že se uznání rozhodnutí nepřičí veřejnému pořádku státu, na jehož území je rozhodnutí uplatňováno,
3. že rozhodnutí nabylo právní moci podle zákona státu, kde bylo vydáno.

Ve smlouvách jsou vesměs obsažena i ustanovení, týkající se vzájemného uznání rozsudků pro zmeškání. V té souvislosti by mohla být aktuální úvaha, zda tento druh rozsudků, který byl z našeho právního řádu po roce 1950 odstraněn, nebude v rozporu s československým veřejným pořádkem. Výhrada veřejného pořádku je obranným prostředkem proti aplikaci takových ustanovení cizího práva, která jsou v rozporu se zásadami československého společenského a státního zřízení, na nichž je nutno bez výhrady trvat. Podle převládajícího stanoviska nauky má být výhrada veřejného pořádku vykládána spíše restriktivně. Tato interpretace nalezla v oblasti československého práva svůj výraz v ustanovení § 36 zák. č. 97/1963 Sb., který pojem veřejného pořádku obsahově zúžil. Z toho plyne, že výhrada veřejného pořádku může být použita jen ve zvlášť kvalifikovaných případech, kdy cizí rozhodnutí je v rozporu např. s ústavně zajištěnou zásadou rovnosti ras, pohlaví, apod. Pouhý rozpor s jinými než kvalifikovanými zásadami našeho právního řádu proto nestačí. To nasvědčuje závěru, že cizí kontumační rozsudky se obecně nepřičí československému veřejnému pořádku a že bude vždy věcí soudu, aby každý případ posoudil individuálně.

Vykonatelnost rozsudků bývá podmíněna jednak požadavkem, aby šlo o rozhodnutí, která mohou být uznána (podle hledisek uvedených shora) a dále požadavkem, aby byla vykonatelná ve státě původu. Splnění této podmínky musí dosáhnout navrhovatel, což se vesměs stane předložením listin tuto skutečnost osvědčujících. Soudy státu, na jehož území má být rozhodnutí vykonáno, však musí splnění těchto podmínek zkoumat z úřední povinnosti.

Uznání a výkonu rozhodnutí může být dosaženo jen při zachování určitého formálního postupu. Především je třeba, aby dožadující smluvní strana požádala o uznání nebo o výkon rozhodnutí způsobem a formou, které jsou stano-

⁵⁾ Pojem „mezinárodní soudní příslušnosti“ slouží pro vymezení pravomoci soudů jednoho státu v jejich celku ve vztahu k soudům druhého státu v jejich celku. Jde však o název nesprávný, neboť ve skutečnosti nejde o mezinárodní příslušnost, nýbrž naopak o národní pravomoc soudů určitého státu ve věcech s mezinárodním prvkem (Bystrický: Základy mezinárodního práva soukromého, ORBIS, Praha 1958, str. 123).

veny vzájemnými úmluvami o právní pomoci.⁶⁾ Vedle toho se vyžaduje předložení některých dokladů, především

1. vyhotovení rozhodnutí, které má být na území druhé smluvní strany vykonáno,
2. listin osvědčujících, že rozhodnutí nabylo právní moci a je vykonatelné,
3. zásadně též překladů všech těchto listin, opatřených potřebným ověřením.

Příslušnost a řízení ve věcech uznání a výkonu rozhodnutí se vždy řídí právním řádem státu, na jehož území má být rozhodnutí uznáno a vykonáno. To znamená, že pro výkon rozhodnutí italských, portugalských, řeckých, španělských a švýcarských soudů na území ČSSR budou platit ustanovení § 65 a § 66 a částečně i ustanovení § 67 zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodní právu soukromém a procesním (v posléze uvedeném případě mohou být rozhodnutí italských, portugalských, řeckých, španělských a švýcarských soudů ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství⁷⁾ uznána jedině rozsudkem Nejvyššího soudu, podmínky pro uznání však nebudou zkoumány z hlediska § 63 a § 64 písm. b), c), d) zák. č. 97/1963 Sb., nýbrž podle příslušných smluvních ustanovení.⁸⁾ Místní příslušnost exekučního soudu a řízení před ním se bude spravovat předpisy občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb., o výkonu soudních rozhodnutí.

II.

Smlouvy o právní pomoci, které ČSSR uzavřela po skončení druhé světové války, jsou orientovány na země socialistického tábora, jejichž obdobné hospodářské a politické podmínky vývoje vytvořily základnu pro bilaterální úpravu účinné právní pomoci ve věcech práva občanského, rodinného a trestního.

Tyto smlouvy jsou koncipovány již z mnohem širších hledisek a nejsou omezeny jen na oblast dožadání, přístupu k soudům a poplatkové úlevy, nýbrž obsahují i řadu kolizních ustanovení a procesních předpisů vymezujících pravomoc soudů. Součástí všech těchto smluv jsou i otázky spojené se vzájemným uznáváním a výkonem rozhodnutí. Ve srovnání se smlouvami předválečnými vycházejí tyto moderní smlouvy z méně striktních hledisek a usnadňují vzájemné uznání a výkon rozhodnutí v širších oblastech. I na těchto smlouvách je však patrný legislativní vývoj a lze říci, že časově poslední smlouvy o právní pomoci uzavřené např. s Jugoslávií a Polskem jsou při poskytování právní pomoci účinnějším instrumentem než např. smlouva uzavřená v roce 1953 s Bulharskem.

Smluvní úprava obsahuje nejen podmínky potřebné k tomu, aby rozhodnutí druhé smluvní strany mohlo být uznáno a vykonáno, nýbrž i nutné formální náležitosti, jichž je k tomu třeba a postup, jímž může být tohoto cíle dosaženo. Smlouvy se vztahují na rozhodnutí soudů ve věcech občanských a rodinných,

⁶⁾ Ve vztahu k Itálii platí Úmluva o právní ochraně státních příslušníků č. 126/1928 Sb. a č. 172/1948 Sb., ve vztahu k Portugalsku Dohoda o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních č. 22/1931 Sb., ve vztahu k Řecku Úmluva o vzájemné právní ochraně a právní pomoci ve věcech občanských a obchodních, jakož i ve věcech pozůstalostních č. 40/1929 Sb., ve vztahu ke Španělsku Dohoda o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních č. 19/1931 Sb. a ve vztahu ke Švýcarsku Dohoda o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních č. 9/1928 Sb., s Portugalskem a Španělskem však nejsou upraveny diplomatické styky.

⁷⁾ Manželskými věcmi jsou míněny rozvod manželství, neplatnost manželství a zjištění, zda tu je či není manželství, určením otcovství pak jsou míněny zjištění nebo popření otcovství.

⁸⁾ Podmínky budou zkoumány podle čl. 1 Úmluvy s Itálií, čl. 2 Úmluvy s Portugalskem, čl. 2 Úmluvy s Řeckem, čl. 2 Úmluvy se Španělskem a čl. 1 Úmluvy se Švýcarskem.

na schválené soudní smíry, na rozhodnutí soudů v trestních věcech o majetkových nárocích a ve většině případů také na rozhodnutí rozhodčích orgánů, přičemž účinnost těchto titulů na území druhé smluvní strany je vázána existencí přesně stanovených podmínek.

Pro výkon majetkoprávních titulů se vesměs vyžaduje:

1. aby rozhodnutí bylo pravomocné a vykonatelné v zemi původu, což nevyklučuje vykonatelnost předběžných opatření;
2. aby rozhodnutí bylo vydáno orgánem příslušným buď přímo podle smlouvy (ve vztahu k Polsku) nebo také orgánem, jehož příslušnost by mohla být založena podle předpisů státu, na jehož území je výkon rozhodnutí veden;
3. aby povinnému byla umožněna účast v řízení, z něhož vzešel exekuční titul, což předpokládá, že mu bylo včas a náležitě doručeno předvolání nebo jiné opatření k zahájení řízení. Není přípustné, aby se doručení v těchto případech stalo vyhláškou nebo způsobem, který není v souladu se smlouvou. Dosavadní zkušenosti ukazují, že smluvní strany splnění této podmínky pečlivě zkoumají a pokud není dána, odmítají rozhodnutí vykonat. Ve smlouvách s Polskem a Jugoslávií je navíc připojena podmínka, že při procesní nezpůsobilosti musí být účastník zastoupen zástupcem;
4. aby rozhodnutí nebylo v rozporu s pravomocným předchozím rozhodnutím vydaným stranou výkonu rozhodnutí (tedy nesmí tu být překážka rei iudicatae) a podle smlouvy s Polskem nesmí být dána ani překážka litispendence. To ovšem neplatí pro případy, kdy dojde ke změně poměrů a kdy právní řád země původu připouští, aby v důsledku této změny poměrů bylo vydáno nové rozhodnutí, což se v praxi nejčastěji objevuje při úpravě výživného;
5. aby rozhodnutí nebylo v rozporu s veřejným pořádkem země výkonu rozhodnutí, přičemž tato výhrada je ve smlouvách formulována různým způsobem.

Smlouva uzavřená s Polskem obsahuje ještě další podmínku, totiž aby v rozhodnutí bylo použito správného právního řádu podle příslušných kolisních ustanovení smlouvy. Pokud byly předpisy materiálního práva aplikovány chybě, pak rozhodnutí nelze vykonat s výjimkou případů, kdy použitá ustanovení právního řádu země původu rozhodnutí se podstatně neliší od ustanovení právního řádu země, kde má být rozhodnutí vykonáno.

Posouzení všech těchto podmínek spadá do působnosti strany, na jejímž území má být rozhodnutí vykonáno, přičemž orgány této strany postupují podle vlastních procesních předpisů. Československé soudy se proto budou těmito okolnostmi zabývat v rámci činnosti podle § 253 a násl. o. s. ř. a nedostatek některé z předepsaných náležitostí se projeví zamítnutím návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí.⁹⁾

⁹⁾ U majetkových titulů není třeba, aby soud nejprve formálně rozhodl o tom, že se rozhodnutí uznává a teprve potom nařídil výkon rozhodnutí (ust. § 65 zák. č. 97/1963 Sb. se uplatní také zde).

Návrh na výkon rozhodnutí může být podán alternativně buď u příslušného soudu smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí vykonáno, nebo u soudu, který exekuční titul vydal. V obou případech však musí být k návrhu připojeny doklady, jimiž má být prokázáno splnění podmínek pro nařízení výkonu rozhodnutí nezbytných, zejména:

1. úplné vyhotovení rozhodnutí, které má být vykonáno (jeho ověřené opisy) spolu s osvědčením právní moci, pokud se tato okolnost nepodává již ze samotného rozhodnutí;
2. osvědčení okolností, že nepřítomnému účastníku bylo včas a náležitým způsobem doručeno předvolání či jiné opatření k zahájení řízení. V některých smlouvách se vyžaduje, aby toto osvědčení bylo podáno ověřeným opisem listin (ve vztahu k Albánii, Jugoslávii, NDR, Polsku a Rumunsku), podle jiných smluv se naopak vystačí s potvrzením soudu, který titul vydal (ve vztahu k Bulharsku, Maďarsku a Sovětskému svazu);
3. ověřené překlady všech shora uvedených dokladů do jazyka smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí vykonáno.

Československé soudy musí všechny tyto předložené doklady přezkoumat ještě před nařízením výkonu rozhodnutí podle § 261 odst. 2 o. s. ř. Naproti tomu však nebude třeba trvat na tom, aby v návrhu na výkon rozhodnutí u československého soudu bylo ve smyslu § 261 odst. 1 o. s. ř. přesně uvedeno, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden a postačí, když bude cizozemským věřitelem např. navrženo, aby „výkon byl nařízen všemi způsoby, které československý právní řád připouští“. Bude pak věcí předsedy senátu, aby v rámci úvahy podle § 263 odst. 2 o. s. ř. nařídil výkon rozhodnutí takovým vhodným způsobem, který bude postačovat k uspokojení pohledávky oprávněného. V žádném případě se však nepřipouští, aby před nařízením výkonu byl titul soudem výkonu rozhodnutí věcně přezkoumáván.¹⁰⁾

Odchylným způsobem je ve smlouvách upraveno vzájemné uznávání **ne-majetkových rozhodnutí**. V některých případech se připouští uznání těchto rozhodnutí bez jakéhokoli formálního řízení (ve vztahu k Albánii, Polsku, Maďarsku a Rumunsku). Tyto účinky jsou však vesměs vázány na podmínku, že příslušný orgán strany uznání nevydal v téže věci již dříve pravomocné rozhodnutí, nebo že podle smlouvy nenáleží rozhodnutí v této věci do výlučné pravomoci strany uznání. V těchto případech se proto nepoužije ust. § 67 odst. 2 zák. č. 97/1963 Sb., podle něhož podmínkou účinnosti cizího rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství pro území ČSSR je jeho uznání Nejvyšším soudem. Obdobná situace je dána ve vztahu k Bulharsku, NDR a Sovětskému svazu, pokud se týká vzájemného uznání rozhodnutí v manželských věcech, jimiž jsou míněny rozvod manželství, neplatnost manželství, a zjištění, zda tu je či není manželství. Naproti tomu v ostatních nemajetkových věcech (např. určení otcovství), stejně jako ve vztahu k Jugoslávii ve věcech týkajících se osobního stavu občanů druhé smluvní strany, je situace potud odlišná, že účinnost je vázána na podmínku, že o ní rozhodne příslušný orgán smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí uznáno. To znamená, že ve všech těchto případech bude věcí Nejvyššího soudu, aby s účinností pro

¹⁰⁾ V některých státech platí, že před udělením exequatur musí být cizí rozsudek přezkoumán ve věci samé. Reprezentantem nejdalekosáhlejšího přezkoumání cizího rozsudku ve věci samé včetně důkazů je Francie, i když v posledních letech tam začíná judikatura kolisat (srov. Heyer „Úvod ke studiu vykonatelnosti cizozemských rozsudků v ČSR“, Zprávy advokacie květen—červen 1959, str. 171).

území ČSSR rozhodl podle § 61 odst. 2 zák. č. 97/1963 Sb. V té souvislosti však vyvstává pochybnost, v jaké formě mají být uznána rozhodnutí o osvojení, pokud se na ně ustanovení o automatické účinnosti rozhodnutí na území druhé smluvní strany nevztahují (to platí ve vztahu k Bulharsku, Jugoslávii, NDR a Sovětskému svazu). Ustanovení § 67 odst. 1 zák. č. 97/1963 Sb. předepisuje zvláštní uznávací řízení jen pro rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství. Při nedostatku potřebné úpravy lze proto dospět k závěru, že rozhodnutí o osvojení vydaná bulharskými, jugoslávskými, německými a sovětskými soudy mají na území ČSSR účinnost bez zvláštního řízení, pokud ovšem odpovídají příslušné smlouvě.

Uznání a výkon cizích rozhodnutí bývají někdy omezeny časovými limity potud, že se vztahují jen na rozhodnutí vydaná před uzavřením smlouvy. Tak je tomu ve vztahu k Albánii, NDR, Rumunsku a Sovětskému svazu, pokud jde o tituly vydané ve věcech majetkových. Ve vztahu k Albánii, NDR¹¹⁾ a Rumunsku se připouští uznání a vykonatelnost jen u titulů vydaných poté, co smlouva nabyla účinnosti, ve vztahu k Sovětskému svazu je pak uznání a vykonatelnost rozhodnutí vázána podmínkou, že po účinnosti smlouvy vznikl příslušný právní poměr. Pokud však jde o rozhodnutí nemajetkové povahy (případně o rozhodnutí v manželských věcech ve vztazích se Sovětským svazem), uznávají se bez časového omezení, smlouvy se tedy vztahují i na rozhodnutí, vydaná před nabytím účinnosti těchto smluv.

Ve vztazích s Bulharskem, Jugoslávii, Maďarskem a Polskem se rozhodnutí v nemajetkových věcech uznávají bez časového omezení.

Ve všech smlouvách je také upraven postup při vymáhání nákladů řízení, přičemž se vychází v podstatě ze stejných principů, na jakých je vybudována úprava provedená Haagskou úmlouvou o civilním řízení.

C. Vnitrostátní předpisy

Jestliže úprava uznání a výkonu rozhodnutí není provedena mezinárodní smlouvou, uplatní se beze zbytku předpisy zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (§ 63–68 tohoto zákona). Cizími rozhodnutími ve smyslu tohoto zákona se rozumí rozhodnutí v občanskoprávních, rodinných, pracovních a jiných podobných vztazích, soudní smíry a notářské listiny v těchto věcech a podmínkou jejich účinnosti na území ČSSR je, že

1. nabyla podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci. Československé soudy se tedy v těchto případech omezí jen na předložení potvrzení vydaného cizím příslušným orgánem, které existenci právní moci cizího rozhodnutí osvědčuje;

2. byla československými soudy uznána. Uznání rozhodnutí je vázáno na splnění přesně stanovených podmínek, které jsou v porovnání s podmínkami stanovenými dvoustrannými smlouvami nejen početnější, ale vesměs také přísnější:

a) Především se vyžaduje, aby pravomoc cizího justičního orgánu, jehož rozhodnutí má být na území ČSSR uznáno, neodporovala československým

¹¹⁾ Ve vztahu k NDR však může dojít ke korektivu dohodou mezi ministry, protože podle článku 40 odst. 2 Smlouvy na žádost ministra spravedlnosti jedné strany může ministr spravedlnosti druhé strany uznat pravomocné rozhodnutí majetkoprávní, které bylo vydáno v době mezi 8. květnem 1945 a dnem, kdy tato Smlouva nabude účinnosti.

předpisům o výlučné pravomoci. Např. podle § 45 odst. 1 písm. c) zák. č. 97/1963 Sb. projedná československé notářství vždy nemovitě dědictví po cizinci, jde-li o nemovitosti ležící na území ČSSR. Rozhodnutí, které by v této věci vydal cizí justiční orgán, by proto nemohlo být na území ČSSR uznáno. Jinak tomu ale bude v případech tzv. fakultativní pravomoci, kdy zákon sice stanoví pravomoc československých soudů pro danou věc, současně však ani cizímu justičnímu orgánu neodnímá možnost o věci rozhodnout (jestliže např. podle § 37 zákona je pravomoc československých soudů v majetkových sporech dána, je-li podle československých předpisů dána jejich příslušnost, neznamená to, že pravomoc československých soudů je výlučná a že by na území ČSSR nemohlo být uznáno rozhodnutí cizího justičního orgánu v těchto věcech).

I při splnění předchozí podmínky se však dále vyžaduje, aby ustanovení o příslušnosti československých soudů, pokud by byla aplikována na posouzení pravomoci cizozemského orgánu, nebránila provést řízení u některého orgánu cizího státu. To znamená, že na území ČSSR by nemohlo být uznáno např. rozhodnutí o rozvodu manželství vydané jiným než soudním orgánem cizího státu.

b) Další podmínkou je, aby o témže právním poměru nebylo československým orgánem vydáno pravomocné rozhodnutí, přičemž se zákon nezmiňuje o tom, že by rozhodnutí československého orgánu muselo být časově dřívější. Pro posouzení této překážky proto bude vždy rozhodující doba, kdy k uznání cizího rozhodnutí na československém území má dojít a k odmítnutí uznání postačí, když v té době bude existovat pravomocné rozhodnutí československého orgánu o této otázce, i když bylo vydáno později než rozhodnutí cizího orgánu. Pokud by pravomocné československé rozhodnutí bylo vadné např. proto, že neprávem nevzalo zřetel na cizí uznatelné rozhodnutí v téže věci, muselo by být nejprve v mimořádném opravném řízení odklizeno. Teprve po takovém odstranění překážky by mohlo být rozhodnutí cizího orgánu uznáno.

Překážce pravomocného československého rozhodnutí je postavena na roveň situace, kdy v ČSSR je uznáno pravomocné rozhodnutí orgánu třetího státu.

c) Podobně jako ve všech mezinárodních smlouvách i zde se vyžaduje, aby účastník řízení, vůči němuž má být rozhodnutí uznáno, nebyla odňata postupem cizího orgánu možnost řádně se zúčastnit řízení. Zákonná úprava je však potud přísnější, že se vyžaduje, aby návrh na zahájení řízení byl odpůrci doručen do vlastních rukou, tedy způsobem v podstatě odpovídajícím postupu podle § 47 a § 48 o. s. ř.

d) Rozhodnutí cizího orgánu nesmí odporovat československému veřejnému pořádku, tzn. že se nesmí přičít takovým zásadám společenského a státního zřízení ČSSR a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat (§ 36 zákona).

e) Musí být dána vzájemnost, tedy že obdobná rozhodnutí československých soudů jsou uznávána v příslušném cizím státě. Požadavek vzájemnosti zahrnuje především otázku, zda cizí stát vůbec vykonává cizí rozsudky.¹²⁾ V těchto případech jde tedy o tzv. materiální vzájemnost (zatímco v mezinárodním právu soukromém se vyžaduje především formální vzájemnost, mezinárodní právo procesní klade zvýšený důraz na existenci materiální vzájem-

¹²⁾ Srov. Heyer v poznámce 10) shora, str. 171.

nosti]. Bez spolehlivého zjištění vzájemnosti nemůže československý soud cizí rozhodnutí uznat. Je proto povinen vyžádat si v takovém případě ve smyslu § 54 zákona stanovisko ministerstva spravedlnosti. Toto stanovisko, které ministerstvo spravedlnosti vydá v dohodě s ministerstvem zahraničních věcí, je pro soud závazné.

Aplikací zásady vzájemnosti má být zamezeno diskriminaci mezi občany různých států. Vzájemnost se proto nevyžaduje tehdy, když cizí rozhodnutí nesměřuje proti československému subjektu.

Z hlediska formálního uznávacího řízení zákon rozlišuje mezi uznáním rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení (zjištění nebo popření) otcovství a mezi uznáním rozhodnutí o majetkových právech.

V prvním případě, jde-li o cizí rozhodnutí ve věcech manželských nebo ve věcech určení otcovství, se vyžaduje, aby československý soud vydal rozhodnutí o tom, zda rozhodnutí se v ČSSR uznává či nikoli (§ 67 odst. 1 zákona). Legitimace k podání návrhu je příznána

1. kterémukoli z účastníků,
2. každému, kdo prokáže právní zájem na takovém uznání,
3. předsedovi Nejvyššího soudu a generálnímu prokurátorovi za podmínky, že to vyžaduje zájem společnosti.

Podání návrhu není vázáno žádnou lhůtou. Příslušným k rozhodnutí je pouze Nejvyšší soud, který rozhodne zpravidla bez ústního jednání, přičemž formou rozhodnutí může být jedině rozsudek. Uznávací hlediska se v těchto případech zcela nekryjí s těmi, která jsou stanovena pro uznání rozhodnutí o majetkových právech. V řízení o uznání rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství proto bude Nejvyšší soud zkoumat:

1. zda cizí rozhodnutí nabylo podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci;
2. zda o témže právním poměru nebylo československým orgánem vydáno pravomocné rozhodnutí nebo nebylo-li v ČSSR uznáno pravomocné rozhodnutí orgánu třetího státu;
3. zda účastníku řízení, vůči němuž má být rozhodnutí uznáno, nebyla odňata postupem cizího orgánu možnost řádně se účastnit řízení, zejména bylo-li mu doručeno do vlastních rukou předvolání nebo návrh na zahájení řízení, příp., byl-li odpůrci návrh na zahájení řízení doručen do vlastních rukou;
4. zda se uznání nepřičí československému veřejnému pořádku;
5. zda skutkový základ byl zjištěn způsobem vyhovujícím v podstatě příslušným ustanovením československého práva. I když československý právní řád vesměs nevylučuje pravomoc cizích orgánů ve statusových věcech, kde účastníkem je československý občan, přece jen pro něj nezůstává způsob vedení řízení před tímto cizím orgánem zcela lhostejný. Rozhodnutí tohoto cizího orgánu v manželských věcech a ve věcech určení otcovství proto může být na území ČSSR uznáno jedině tehdy, když v řízení byl náležitě zjišťován skutkový stav. To samozřejmě neznámá, že důkazní řízení před cizím orgánem by muselo být v každém případě vedeno stejným nebo obdobným způsobem, který je stanoven v části třetí, hlavě druhé občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb. Vždy však bude třeba trvat na takovém formálním řízení, které směřuje ke zjištění objektivní pravdy v pojetí obdobném tomu, které je vyjádřeno v § 6 občanského soudního řádu.

Uznávacímu řízení ovšem nepodléhají všechna cizí rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství, nýbrž jen taková, v nichž aspoň jedním z účastníků je československý občan. V souladu s praxí Nejvyššího soudu lze stejný postup uzhat i pro případy, kdy má být na území ČSSR uznáno rozhodnutí cizího orgánu, vůči němuž byl alespoň jeden z účastníků cizincem [např. jde-li o uznání rozvodového rozsudku kubánského soudu, jímž bylo rozvedeno manželství kubánského státního občana s americkou státní občankou].

Jestliže však v rozhodné době byli všichni účastníci příslušníky státu, jehož orgán rozhodnutí ve věcech manželských nebo ve věcech určení otcovství vydal, pak mají tato rozhodnutí v ČSSR stejné právní účinky jako rozhodnutí československá, pokud se ovšem nepřičí veřejnému pořádku (§ 68 odst. 1 zákona). Rozhodnou dobou je třeba zásadně rozumět dobu, kdy příslušné cizí rozhodnutí bylo vydáno a nikoli dobu, kdy Nejvyšší soud o uznání rozhoduje.

Cizí rozhodnutí ve věcech majetkových se na rozdíl od rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství neuznává formálním rozhodnutím a postačí, když k němu příslušný československý orgán přihlédne (§ 65 zákona). Pokud ovšem má být takové rozhodnutí vykonáno, musí dojít k nařízení výkonu rozhodnutí, kdy československý soud bude rozhodovat podle § 251 a násl. o. s. ř. (§ 48 zákona). V rámci této činnosti musí příslušný soud výkon rozhodnutí posoudit všechna uznávací hlediska uvedená v § 63 a § 64 zák. č. 97/1963 Sb. a kromě toho se musí návrhem zabývat také z hlediska předpisů devizových, které v některých případech nařízení výkonu rozhodnutí podmiňují povolením ministerstva financí nebo ministerstva zahraničního obchodu. Takové posouzení musí soud vždy provést bez ohledu, zda výkon je veden podle tuzemského či cizího titulu a rozhodující je jedině okolnost, v čí prospěch má být nárok vydobyt.

Devizové předpisy regulují platební styk mezi subjekty různých států. V žádném případě však nelze dospět k závěru, že by devizové zákony — jejichž povaha není v cizí právní nauce vyjasněna a které jsou někdy pokládány za normy správní, jindy za normy civilně procesní a jindy zase za kumulované normy trestněprávní — osvobodily dlužníka od povinnosti splnit závazek podle vykonatelného soudního rozhodnutí.

Podle § 6 odst. 8 zák. č. 107/1953 Sb., o devizovém hospodářství, ve znění zák. č. 64/1958 Sb. (úplné znění novelovaného devizového zákona uveřejněno vyhl. č. 80/1958 Sb.), platí zásada, že „je-li k dlužníkovu plnění, které se vymáhá soudně, třeba povolení, povolí soud exekuci jen tehdy, je-li mu toto povolení předloženo. Povolení k plnění dlužníkovu si může vyžádat i věřitel“.

V DOKUMENTECH - 50 LET VRSR V DOKUMENTECH - 50 LET VRSR

Zemědělství v kalužské gubernii není stejné jako v gubernii kazaňské. To se týká též veškerého průmyslu. To se týká též celého administrativního řízení čili správy. Nepřiblížit ve všech těchto otázkách k místním odlišnostem by znamenalo upadat do byrokratického centralismu a podobně, znamenalo by zabraňovat místním pracovníkům, aby přihlíželi k místním odlišnostem, což je základem rozumné práce. Ale při tom všem zákonnost musí být jen jedna, a hlavním zlem celého našeho života a celé naší nekulturnosti je, že připouští staroruské nazírání a zvyky polodivochů, kteří chtějí zachovat zákonnost kalužskou na rozdíl od zákonnosti kazaňské...

Je nesporné, že kolem nás je spousta nezákonnosti a že místní vlivy jsou jedním z největších, ne-li největším nepřítelem zavedení zákonnosti a kulturnosti.

Lenin, spisy sv. 33 str. 362—363 česky

V DOKUMENTECH - 50 LET VRSR V DOKUMENTECH - 50 LET VRSR

Tomuto ustanovení je třeba rozumět tak, že při nedostatku potřebného povolení musí být návrh na výkon rozhodnutí (tuzemského i cizího) soudem zamítnut. Protože lze sotva předpokládat, že by si potřebné povolení opatřil sám dlužník (vynucovat na něm splnění této povinnosti sporem a exekucí na zastupitelný čin nelze považovat za účelné), bude vhodné, aby si potřebné povolení ex officio opatřil přímo soud. Tímto postupem lze vůči cizozemským věřitelům do značné míry zmírnit dopad ustanovení, o jehož vhodnosti lze v současné době již právem pochybovat. Problematika devizového souhlasu je zvláště citlivá při vymáhání výživného pro nezletilce-žijící v cizině, kde CSSR je vázána Newyorskou úmluvou o vymáhání výživného v cizině a kde včasná a plynulá alimentární úhrada je nejnaléhavější. Tu však byla situace potud usnadněna, že právní ochrana nezletilců je svěřena Ústředí pro mezinárodní právní ochranu mládeže v Brně, které je vybaveno zvláštní devizovou pravomocí.

Jinak je však podle platných předpisů devizového povolení třeba,

1. je-li dlužníkem devizový tuzemec¹³⁾ a jde o vyrovnání jeho závazku vůči cizině. Orgánem příslušným k vydání povolení je zásadně ministerstvo financí (§ 4a devizového zákona),
2. jde-li o úhradu na cizozemský účet (§ 20 odst. 2 vyhl. č. 6/1963 Sb., k zákonu o devizovém hospodářství), přičemž v tomto případě je lhostejné, zda dlužníkem je devizový tuzemec či cizozemec. I v těchto případech bude obvykle příslušným orgánem ministerstvo financí.

Se všemi těmito okolnostmi se musí soud v odůvodnění svého rozhodnutí vypořádat bez ohledu, zda návrhu vyhoví či nikoliv. Z těchto důvodů proto nebude vhodné, aby soudy pro tato svá rozhodnutí používaly obvyklých vzorů.

Závěrem je třeba uvést, že tato krátká studie může posloužit jen k obecné orientaci v materii, která je svou povahou značně složitá a která k hlubším znalostem vyžaduje podrobného studia příslušných cizích právních předpisů a praxe cizích soudů.

Posuzování nároků na náhradu za odškodnění nemocí z povolání

Organizace, která poskytla pracovníkovi náhradu škody při nemoci z povolání, má nárok na náhradu vůči všem organizacím, u nichž postižený

¹³⁾ Pojem devizového tuzemce je v § 5 odst. 1 devizového zákona definován tak, že jím je fyzická osoba, která má v tuzemsku své bydliště, nebo se zde aspoň po dobu jednoho roku zdržuje, dále československý příslušník zdržující se v cizině z příkazu československých státních a jiných orgánů a rodinní příslušníci takové osoby, které se s ním v cizině zdržují a konečně i právnická osoba, která má v tuzemsku své sídlo.

mocí z povolání ta organizace, u které na poslední pracoval před zjištěním nemoci z povolání za podmínek, z nichž uvedená nemoc vzniká. Tato úprava byla zvolena zejména s ohledem na relativně dlouhou expoziční dobu řady nemocí z povolání, jakož i ve snaze procesně zvýhodnit postiženého pracovníka. Prakticky tedy nemoc z povolání u postiženého pracovníka způsobily všechny organizace, u nichž do zjištění nemoci pracovník byl vystaven působení příslušných agresivních vlivů. Je nezbytné, aby organizace, která nahradila škodu poškozenému pracovníku, měla možnost jejich postihu (v této souvislosti je možno hovořit o tzv. mezipodnikovém regresu). Právo na postih je formulováno jako „nárok na náhradu“. Z povahy věci plyne, že nejde o náhradu škody za poškození zdraví při práci, nýbrž o samostatný druh nároku (o samostatný závazek, resp. o samostatné subjektivní právo, pramenící z tohoto závazku). Jeho hmotněprávní základ je obsažen v § 201 odst. 2 zák. práce; předtím se opíral o ustanovení § 21 odst. 2 zruš. zák. č. 30/1965 Sb., o odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání. Odlišení těchto nároků při odškodnění nemoci z povolání a při odškodnění pracovních úrazů bylo provedeno poprvé v zák. č. 30/1965 Sb. Dřívější právní úprava (zruš. zák. č. 150/1961 Sb.) oba nároky nerozlišovala; v obou případech bylo možno nárok na náhradu vyvodit z ustanovení § 25 cit. zák., avšak bylo nutno zjišťovat, zda dřívější zaměstnavatelé by poškozenému pracovníkovi odpovídali podle občanského zákoníku, což bylo velmi složité. Protože tato úprava nevyhovovala,¹⁾ byla založena právní povinnost zúčastněných organizací nahradit té organizaci,

¹⁾ Srov. Urbanec—Týcová, Odškodňování pracovních úrazů, Práca, Bratislava 1965, str. 199.

kteřá odškodnila pracovníka pro nemoc z povolání, příslušným podílem poskytnuté odškodnění. Odpovědnost zúčastněných organizací je objektivní. To zřejmě souvisí se skutečností, že i odpovědnost organizace za nemoc z povolání, která postihla jejího pracovníka, byla založena na principu objektivní odpovědnosti (odpovědnost za výsledek).

Právní vztah, z něhož je nárok odvozen

Již z předcházející úvahy o povaze uvedeného nároku vyplývá, že jde o nárok (subjektivní právo), vznikající z právního vztahu mezi socialistickými organizacemi. Ze skutečností, že hmotněprávní základ zkoumaného nároku je obsažen v pracovním předpise, vyvozují někteří nesprávně, že jde o pracovníprávní vztah. To je ovšem vyloučeno, neboť pracovníprávní vztah nemůže vzniknout mezi dvěma socialistickými organizacemi. Účastníky pracovníprávních vztahů mohou být jen socialistické organizace na jedné straně a pracovníci (tedy fyzické osoby) na druhé straně (srov. ustanovení § 1 zák. práce a nadpis hlavy druhé cit. zák.); výjimečně mohou být účastníkem i jiné organizace než socialistické, pokud jsou připuštěny právním řádem (§ 268), anebo může jít o vztah mezi občany (§ 269 cit. zák.).

Uvedený nárok tedy nevzniká z pracovníprávního vztahu, nýbrž z hospodářskoprávního vztahu. Do zákoníku práce byl zařazen zřejmě z důvodu souvislosti a vhodnosti. Lze ho považovat za atypický druh závazku k náhradě škody. V ust. § 145/3 hosp. zák. se předvídá, že předpoklady, za kterých je organizace povinna hradit škodu, mohou být v právních (pozn.: nikoli prováděcích) předpisech stanoveny odchylně.